

Jan Heweliusz w numizmatyce i filatelistyce.

Część 1

W wielu miejscach Gdańska można znaleźć ślady uwieczniające sylwetkę i dokonania jego znakomitego mieszkańca i uczonego, Jana Heweliusza. W artykule przedstawiono natomiast mniejsze formy upamiętniające postać astronoma: medale, banknoty oraz znaczki pocztowe.

Dariusz Świsulski

Wydział Elektrotechniki
i Automatyki

W dniu 22 września 2010 r. Senat PG w uchwale nr 256/2010 zdecydował o nadaniu imienia Jana Heweliusza Dziedzińcowi Południowemu w Gmachu Głównym. Z kolei 3 października 2011 r. zostały uroczystie odsłonięte reliefy poświęcone temu wybitnemu astronomowi, umieszczone w niszach okiennych nad wahadłem Foucaulta (fot. 1). We wnęce z lewej strony znajduje się portret Heweliusza, we wnęce z prawej strony – mapa nieba i sekstant. Autorem projektu jest dr hab. Robert Kaja z ASP w Gdańsku.

Postać Heweliusza upamiętniona jest również innymi pomnikami i tablicami. Przed Ratuszem Staromiejskim w Gdańsku przy ul. Korzennej w 2006 r. odsłonięto pomnik autorstwa

Jana Szczyпки, a ścianę sąsiedniej kamienicy ozdobiono XVII-wieczną mapą nieba. Pomnik Heweliusza autorstwa Michała Gąsienicy-Szostaka, który od 1973 r. stał w tym miejscu, został w 2003 r. przeniesiony na skwer za Domem Technika. Inny pomnik astronoma, autorstwa Wiesława Pietronia, odsłonięto również w 1973 r. przed Szkołą Podstawową nr 71 w Gdańsku Oliwie. Jana Heweliusza przypomina tablica w sieni Ratusza Staromiejskiego z 1911 r., ufundowana z okazji 300. rocznicy jego urodzin, tablica pamiątkowa na budynku przy ul. Korzennej, w miejscu, w którym stały kamienice astronoma z jego pracownią, czy też tablica odsłonięta w 2011 r. w kościele św. Katarzyny, w którym Heweliusz jest pochowany.

W niniejszym artykule chciałbym przedstawić mniejsze formy: medale, banknoty, znaczki pocztowe, na których można znaleźć postać Heweliusza.

Pamiętki z czasów Heweliusza

Heweliusz znany jest głównie jako astronom. Na dachach swoich kamienic w Gdańsku, przy skrzyżowaniu dzisiejszych ulic Korzennej i Heweliusza, w roku 1639 urządził obserwatorium astronomiczne. Wykorzystywał w nim wiele instrumentów, z których część sam zbudował i ozdobił. To jedno z najlepiej wyposażonych w Europie obserwatoriów odwiedzały uczeni, a także królowie: Jan Kazimierz i Jan III Sobieski.

Z królem Sobieskim wiąże się pierwszy medal Heweliusza. Wybitny jeszcze za życia astronoma, został poświęcony opisaną przez niego konstelacji gwiazdnej, którą nazwał dla upamiętnienia zwycięstwa pod Wiedniem „Tarczą Sobieskiego” (*Scutum Sobiescianum*).

Na awersie medalu umieszczono popiersie Sobieskiego z wieńcem laurowym na głowie. W otoku napis: „IOANNES III D.G. REX POLON.

Fot. 1. Uroczyste odsłonięcie reliefu z Janem Heweliuszem na Dziedzińcu Południowym Gmachu Głównego

Fot. Krzysztof Krzempek

Fot. 2. Medal Jana Höhna młodszego wybity po śmierci Heweliusza

Fot. kopia medalu ze zbiorów autora

Fot. 4. Portret Jana Heweliusza autorstwa Daniela Schultza, olej na płótnie 125 x 103 cm

Fot. ze zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej

Fot. 5. Banknot Wolnego Miasta Gdańska z 1923 r.

Fot. ze zbiorów autora

M.D.L.R.P.” (czyli „IOANNES III DEI GRATIA REX POLONIAE MAGNUS DUX LITHUANIAE RUSSIAE PRUSSIAE”, tzn. „Jan III z bożej łaski król Polski, wielki książę Litwy, Rusi, Prus”). Na rewersie medalu znajduje się widok oblężonego Chocimia, według ryciny, której autorem jest niderlandzki malarz Romeyn de Hooghe. W górnej części rewersu, wśród obłoków nad polem bitwy, umieszczono tarczę herbową rodu Sobieskich. Na tarczy zaznaczono gwiazdy z gwiazdozbioru „Tarcza Sobieskiego”. W łuku medalu napis „INGENTIBUS AUSIS QUO VIS MONSTRAT ITER” („Gdzie chcesz, wskazuje drogę śmiałym przedsięwzięciom”). W dolnej części, pod panoramą Chocimia, skrzyżowane gałązki palmowa i oliwna symbolizują pokój i zwycięstwo.

Medal przedstawiony w opracowaniu Raczyńskiego „Gabinet medalów polskich oraz tych które się dziejów Polski tyczą”, Wrocław 1838, ma taki sam rewers, różni się natomiast awersem. Podobno stempel uległ uszkodzeniu i dlatego został zmieniony. W drugiej wersji medalu inaczej jest przedstawiony Sobieski, a napis skrócono.

Medal powstał ok. 1684 r., a jego autorem jest Jan Höhn młodszy (nazywany tak dla odróżnienia od ojca, który był również medalierem), żyjący w Gdańsku w latach ok. 1642–1693. Średnica medalu wynosi 49 mm, znane egzemplarze wykonano ze srebra.

Jan Heweliusz zmarł w Gdańsku 28 stycznia 1687 r., w dniu swoich 76. urodzin. Znane są

dwa medale upamiętniające tego znamienitego gdańszczanina wybite bezpośrednio po jego śmierci.

Pierwszy z nich (fot. 2) jest autorstwa wspomnianego już Jana Höhna młodszego. Awers medalu przedstawia popiersie Heweliusza. Na rewersie umieszczono łaciński tekst, który znaczy: „Jan Heweliusz, gdańszczanin, rajca Starego Miasta, ceniony przez królów i książąt, sam pierwszy wśród astronomów ku chwale i podziwowi wieku, ojczyzny i świata, urodzony 28 stycznia 1611 roku, miasto wspierał radami, o wyborne dzieła powiększył naukę, wyjątkowymi zasługami w obydwóch przekazał potomnym chwałę swego imienia, zmarł w sam dzień urodzin w roku 1687”. Poniżej napisu sygnatura „J.H.”. Medal o średnicy 52 mm został wybity w srebrze i brązie.

Drugi pośmiertny medal (fot. 3) został zaprojektowany przez medaliera szwedzkiego Arvida Karlsteena. Na awersie znajduje się popiersie Heweliusza otoczone napisem: „IOHANNES. HEVELIVS. DANTISCA. CONSVL” – „Jan Heweliusz, gdańszczanin, rajca”. Poniżej, z lewej strony, sygnatura „AKarlsteen”. Przedstawiając postać Heweliusza, autor medalu wzorował się na portrecie autorstwa Daniela Schultza z 1677 r. (fot. 4). Na rewersie umieszczono orła z rozłożonymi skrzydłami, unoszącego się nad drzewami. Poniżej rysunku napis oznaczający: „Urodzony 18 stycznia 1611, zmarł w dniu swoich urodzin w 1687 roku”. W łuku medalu napis

Fot. 3. Medal Arvida Karlsteena

Fot. kopia medalu ze zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej

Fot. 7. Medal z okazji pierwszego rejsu promu Jan Heweliusz
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 6. Karta pocztowa Wolnego Miasta Gdańska z 1934 r.
Fot. Cp 4811 w katalogu Fischer

Fot. 9. Pomnik Jana Heweliusza na tle Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku
Fot. z archiwum autora

„IN SUMMIS CERNIT ACCUTE” („Dosięga bystrym okiem najdalszych przestworzy”). Medal o średnicy 44 mm bity był w srebrze, brązie połączanym, brązie, cynie i ołowiu.

eksploatacji promu kolejowo-samochodowego” i wewnątrz: „PKP-PLO m/f Jan Heweliusz, Świnoujście 1, 4.07.77.” W wyniku katastrofy morskiej prom Jan Heweliusz zatonął u wybrzeży Rugii 14 stycznia 1993 r.

XX wiek

W 1923 r. został wprowadzony do obiegu wyemitowany przez Senat Wolnego Miasta Gdańska banknot o nominale 10 mln marek. Na przedniej stronie umieszczono podobiznę Heweliusza i herb Gdańska, na odwrocie – widok Targu Rybnego (fot. 5).

Poczta Wolnego Miasta Gdańska wyemitowała dwie karty pocztowe w 1934 r. i trzecią w 1937 r., z herbem Gdańska na tarczy w owalu w znaku opłaty (10 fenigów) oraz Janem Heweliuszem na ilustracji (fot. 6). Poszczególne karty różnią się kolorem i liniami adresowymi.

W czerwcu 1972 r. używany był datownik okolicznościowy z sylwetką astronoma, przygotowany z okazji 15-lecia Hufca ZHP im. Jana Heweliusza.

W 1977 r. oddano do eksploatacji prom kolejowo-samochodowy m/f „Jan Heweliusz”. Z tej okazji przygotowany został pamiątkowy medal odlewany o nieregularnym kształcie i średnicy 66 mm (fot. 7). Z lewej strony awersu umieszczono głowę Heweliusza na wprost, nad nią lata jego życia „1611–1687”. Z prawej strony napis „I REJS PROMU KOLEJOWEGO”. U dołu „JAN HEWELIUSZ”. Na rewersie znajduje się rysunek promu na falach, powyżej z lewej strony napis YSTAD, u dołu ŚWINOUJŚCIE. Powyżej po prawej stronie data „1 VII 1977”.

Inaugurację eksploatacji promu upamiętnił też datownik okolicznościowy przedstawiający też prom, z napisem na obwodzie „Pierwszy dzień

Obchody 300. rocznicy śmierci

Wiele wydawnictw pamiątkowych z Janem Heweliuszem ukazało się w 1987 r., dla uczczenia 300. rocznicy śmierci astronoma.

Na awersie pierwszego z wydanych w 1987 r. medali (fot. 8) znajduje się widok Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku. W otoku napis: KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA „HEWELIUSZ 300”.

Ratusz Starego Miasta został zbudowany pod koniec XVI w., w stylu niderlandzkiego mianierizmu. W budynku tym urzędował Heweliusz, będąc miejskim ławnikiem i rajcą. Obecnie znajduje się tam siedziba Nadbałtyckiego Centrum Kultury, a na skwerze przed Ratuszem Staromiejskim zamontowano wspomniany już pomnik uczonego (fot. 9).

Na rewersie medalu widnieje popiersie Heweliusza, z lewej strony lata „1611/1687”, a w otoku napis „JAN HEWELIUSZ ASTRONOM POLSKI”. Medal, zaprojektowany przez Gertrudę Kuziemińską-Wilczopolską, został wyemitowany przez Polski Związek Filatelistów, Oddział Gdańsk, a wybity przez Mennicę Państwową w 1987 r. w nakładzie 360 sztuk srebrzonych i oksydowanych oraz 360 sztuk patynowanych. Jego średnica wynosi 60 mm.

Awers kolejnego medalu (fot. 10) przedstawia siedzącego na tle biblioteki Heweliusza, trzymającego w prawej ręce pióro nad otwartą księgą, lewa ręka spoczywa na globusie.

Fot. 8. Medal autorstwa Gertrudy Kuziemińskiej-Wilczopolskiej wybity z okazji Krajowej Wystawy Filatelistycznej „Heweliusz 300”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 10. Medal autorstwa Krystyny Jeż-Kręcickiej wyemitowany w 1987 r. przez Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Gdańsk

Fot. ze zbiorów autora

Fot. 12. Medal autorstwa Urszuli Szmyt i Jana Szczyпки poświęcony rocznicy śmierci Heweliusza

Fot. ze zbiorów autora

Fot. 11. Panorama Gdańska i obserwatorium Heweliusza na rycinie w „Machina Coelestis”

Autor medalu wzorował się na przywołanym wcześniej portrecie astronoma autorstwa Daniela Schultza (fot. 4). W górnej części awersu znajduje się napis „28/januaris” (dzień urodzin i śmierci astronoma), a w otoku napis „1611. JOHANNES HEVELIUS + 1687 + ...CIVIS ORBIS POLONI”.

Na rewersie medalu znajduje się widok XVII-wiecznego Gdańska, sporządzony na podstawie ryciny z jednego z największych dzieł Heweliusza, „Machina Coelestis”, z widocznym obserwatorium astronoma (fot. 11). To dwutomowe opracowanie ukazało się drukiem w latach 1673 i 1679. Opisana jest w nim historia astronomii, wyniki wieloletnich obserwacji nieba prowadzonych przez Heweliusza oraz opis budowy przyrządów astronomicznych, z jakich korzystał. Dzieło zilustrowano rycinami pochodzącego z Holandii Isaaka Saala, według rysunków zaprzyjaźnionego z Heweliuszem Andrzeja Stecha.

W górnej części rewersu medalu, nad tytułem dzieła „MACHINAE COELESTIS” umieszczono osiem gwiazd z literami w środku każdej z nich, układającymi się w napis „AUTOROWI”. W dolnej części napis „PTAIN/Gdańsk 1987”, podtrzymywany przez dwa lwy gdańskie. Medal wyemitowany został przez Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddział Gdańsk, a wybity przez Mennicę Państwową w 1987 r. w nakładzie 260 sztuk srebrzonych i oksydowanych oraz 360 sztuk patynowanych. Medal zaprojektowała i wykonała Krystyna Jeż-Kręcicka, a jego średnica wynosi 70 mm.

Na awersie następnego medalu (fot. 12) znajduje się popiersie Heweliusza, a w otoku napis „Jan Heweliusz 1611–1687”. Na rewer-

sie przedstawiono przyrząd astronomiczny, w jego wnętrzu z lewej strony herb Gdańska. Po prawej stronie napis „300 ROCZNICA ŚMIERCI 1687–1987”. Medal powstał jako efekt konkursu z okazji rocznicy śmierci Heweliusza. W wyniku rozstrzygnięcia konkursu zostały połączone projekty dwojga studentów Państwowej

Fot. 13. Portret Jana Heweliusza w dziele „Selenographia” rytowany przez Jeremiasza Falcka według Helmicha Twenhusena

Fot. ze zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej

Fot. 14. Medal autorstwa
Józefa Kaweckiego

Fot. ze zbiorów autora

Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku (obecnie Akademia Sztuk Pięknych). Autorem awersu z wizerunkiem astronoma jest Urszula Szmyt, natomiast rewersu – Jan Szczypka (autor wspomnianego już pomnika Heweliusza w Gdańsku).

Postać Heweliusza wzorowana jest na portrecie z książki „Selenographia” (fot. 13) z 1647 r., jednego z najważniejszych dzieł Heweliusza, zawierającego wyniki obserwacji Księżyca. Medal z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Gdań-

ska wybiła Mennica Państwowa. Tombak patynowany, średnica 59 mm.

Kolejny medal z Heweliuszem (fot. 14) jest autorstwa Józefa Kaweckiego. Awers przedstawia popiersie Heweliusza, poniżej napis „JAN HEWELIUSZ”, z prawej strony daty „1611 1687”. Na rewersie znajduje się widok Gdańska od strony Motławy, w górnej części herb Gdańska. Jest to medal lany, występujący w dwóch odmianach: biały metal i brąz. ■

Jan Heweliusz w numizmatyce i filatelistyce.

Część 2

W wielu miejscach Gdańska można znaleźć ślady uwieczniające sylwetkę i dokonania jego znakomitego mieszkańca i uczonego, Jana Heweliusza. W artykule przedstawiono natomiast mniejsze formy upamiętniające postać astronoma: medale, banknoty oraz znaczki pocztowe.

Obchody 300. rocznicy śmierci

Okolicznościowy medal poświęcony pamięci Jana Heweliusza został wydany w 1987 r. przez Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku (fot. 15). Jego autorką jest rzeźbiarka zajmująca się medalierstwem, Ewa Olszewska-Borys. Medal wykonany z mosiądzu patynowanego, średnica 115 mm. Na awersie medalu umieszczono popiersie Heweliusza według portretu z „Selenografii” oraz napis „JOHANNES HEVELIUS 1611–1687 NICOLAI COPERNICI MUSÆUM FROMBORCENSE ANNO DOMINI MCMLXXXVII. Na rewersie znajduje się napis: IN SUMMIS CERNIT ACUTE („Dosięga byстрыm okiem najdalszych przestworzy”). Mimo prostej formy uzyskano niezwykły efekt.

W 1987 r. Poczta Polska wyemitowała dwa znaczki z Janem Heweliuszem, zaprojektowane przez Jacka Brodowskiego. Na znaczku o nominale 15 zł przedstawiono Heweliusza na tarasie jego obserwatorium, przy przenośnym sekstancie (fot. 16). Autor znaczka wykorzystał rycinę I. Saala.

Na znaczku o nominale 40 zł przedstawiono Heweliusza na tle mapy nieba z gwiazdozbiorem „Tarcza Sobieskiego” z atlasu nieba „Firmamentum Sobiescianum” (fot. 17). Podobizna Jana Heweliusza została wykonana na podstawie ryciny J. Falcka (fot. 13 w „Piśmie PG” nr 2/2014).

Towarzyszące emisji znaczków koperty pierwszego dnia obiegu zawierają czarno-białe ilustracje z dzieła Heweliusza „Machinae celestis pars priori” przedstawiające obserwatorium astronomiczne oraz winietę (fot. 18). Na okolicznościowym datowniku umieszczono astrolabium i napis „Jan Heweliusz, GDAŃSK 1, 1987-09-15”.

W lipcu 1987 r. w Urzędzie Poczta-Telekomunikacyjnym Gdańsk 2 stosowany był stempel zapowiadający Krajową Wystawę Filatelistyczną „Heweliusz 300”. Stempel ten

Fot. 16. Heweliusz przy sekstancie na znaczku z 1987 r.

Fot. 17. Heweliusz na tle mapy nieba na znaczku z 1987 r.

przedstawia portret astronoma na tle Ratusza Staromiejskiego (fot. 19).

Z okazji wystawy „Heweliusz 300” 26 września 1987 r. w Urzędzie Poczta-Telekomunikacyjnym Gdańsk 1 stosowany był okolicznościowy datownik, na którym przedstawiono portret Heweliusza (fot. 20), a 29 września 1987 r. – datownik z rysunkiem Ratusza Staromiejskiego.

Wystawie filatelistycznej „Heweliusz 300” towarzyszyła też emisja dwóch kopert z wydrukowanym portretem astronoma (fot. 21).

W dniu 3 października 1987 r. z okazji XX Spotkania Klubu Marynistów stosowano datownik okolicznościowy przedstawiający prom m/f „Jan Heweliusz” oraz okręt ORP „Heweliusz”.

XXI wiek

Na kolejne eksponaty z Heweliuszem trzeba było czekać ponad 20 lat. W 2009 r. Skarbnica Narodowa wyprodukowała serię złotych monet „Polskie Osobistości Świata Nauki”, na których umieszczono Mikołaja Kopernika, Marię Skłodowską-Curie oraz Jana Heweliusza (fot. 22). Kraj emisji Samoa, nominał 10 \$, średnica 13,92 mm.

Fot. 15. Medal poświęcony pamięci Jana Heweliusza, wydany przez Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku (<http://www.artmedal.net/olszewska-borys/>)

Fot. 18. Koperty pierwszego dnia obiegu znaczków z 1987 r.

Fot. 25. „Systema Solare”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 19. Stempel pocztowy z okazji Krajowej Wystawy Filatelistycznej „Heweliusz 300”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 21. Pamiątkowe koperty z okazji Krajowej Wystawy Filatelistycznej „Heweliusz 300”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 20. Datownik z okazji otwarcia Krajowej Wystawy Filatelistycznej „Heweliusz 300”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 22. 10 dolarów Samoa z Heweliuszem
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 23. Medal wyemitowany w 2011 r. przez Muzeum Historyczne Miasta Gdańska
Fot. ze zbiorów autora

Najnowszy medal został wybity w marcu 2011 r. z okazji 400. rocznicy urodzin Jana Heweliusza (fot. 23). Na awersie znajduje się widok na powierzchnię księżyca. U góry napis 400 / ROCZNICA URODZIN / TWÓRCY NOWOŻYTNEJ / SELENOGRAFII (liczba 400 umieszczona na ozdobnej tarczy). W dolnej części herb Gdańska i wstęga z napisem: GDAŃSK 2011 / MUZEUM HISTORYCZNE MIASTA GDAŃSKA. W otoku wieniec i symbol księżyca. Na rewersie półpostać w prawo na tle fragmentu mapy nieba według karty *Scutum Sobiescianum* z wydanego w 1690 r., już po śmierci Heweliusza, atlasu „Firmamentum Sobiescianum sive Uranographia” (fot. 24). W dolnej części napis „28 I 1611 – 28 I 1687 / JAN HEWELIUSZ”.

W otoku wieniec. Medal, sygnowany „W.SAMP” oraz „T.O.”, ozdobiony jest 7 cyrkoniami, które symbolizują gwiazdy z układu „Tarcza Sobieskiego”. Medal wyemitowało Muzeum Historyczne Miasta Gdańska. Autorem projektu jest Tomasz Olkowski, natomiast modele gipsowe wykonał Wawrzyniec Samp. Medal wybity w Mennicy Polskiej SA w Warszawie w tombaku srebrzonym i oksydowanym (20 sztuk) oraz w tombaku patynowanym (382 sztuki).

W 2011 r. Skarbiec Mennicy Polskiej wznowił serię numizmatów „Systema Solare”, na których, w przeciwieństwie do wcześniejszej emisji, gdzie na awersie znajdowała się rzeźba Atlasa podtrzymującego na barkach nieboskłon, umieszczono wizerunek Jana Heweliusza z sek-

Fot. 24. *Scutum Sobiescianum* z atlasu nieba Heweliusza „Firmamentum Sobiescianum sive Uranographia”

Fot. 26. Sztabka „Rok Jana Heweliusza”
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 27. Dukat okolicznościowy 1 Heweliusz ze Srebrnej Mennicy
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 28. Dukat okolicznościowy 1 Funt Gdański z Mennicy Łebskiej
Fot. ze zbiorów autora

Fot. 31. Numizmat z Janem Heweliuszem z serii „Sławni Polacy”

Fot. 29. Znaczek pocztowy z Heweliuszem z 2011 r.

Fot. 30. Koperta pierwszego dnia obiegu znaczka z 2011 r.

stantem (fot. 25). Na rewersach przedstawione są wielobarwne ciała niebieskie. Seria obejmuje 14 numizmatów o średnicy 38,61 mm (Droga Mleczna i Układ Słoneczny) i 32 mm (Ziemia, Księżyc, Merkury, Wenus, Mars, Jowisz, Saturn,

Uran, Neptun, Słońce, Pluton, Kometa Halleya), wykonanych z mosiądzu platerowanego srebrem (Księżyc) i mosiądzu platerowanego złotem (pozostałe). Projektantem jest Urszula Walerzak.

Również w 2011 r. została wyprodukowana przez Srebrną Mennicę plakietka – sztabka „Rok Jana Heweliusza” (fot. 26). Wymiary ok. 50 × 30 mm, materiał – srebro oksydowane. Autorem projektu jest Grzegorz Lassota. Astronoma przedstawiono w takiej pozycji jak na pomniku Jana Szczypki (fot. 9 w „Piśmie PG” nr 2/2014). U góry sztabki napis: „1 UNCJA TROJAŃSKA SREBRO 999”, u dołu: „1611–1687” i „2011 Rok Jana Heweliusza”. Z lewej strony: „400 rocznica urodzin Jana Heweliusza”.

Srebrna Mennica jest też producentem dukata okolicznościowego 1 Heweliusz z 2011 r. (fot. 27). Średnica 32 mm, materiały: mosiądz, mosiądz oksydowany i srebro.

Również w 2011 r. Mennica Łebska wyemitowała dukat lokalny 1 Funt Gdański (fot. 28). Na awersie umieszczono wizerunek Jana Heweliusza z sekstantem, z lewej strony w otoku napis „ROK JANA HEWELIUSZA”, z prawej nominal „1 FUNT GDAŃSKI”. Na rewersie pokazano kościół św. Katarzyny, w którym astronom jest pochowany, w otoku napis „1611 JOHANNES HEVELIUS 1687”, u dołu „HEWELIUSZ 2011”. Dukat lokalny wykonany jest z mosiądzu, średnica 29 mm, nakład 2500 sztuk.

W 2011 r. z okazji 400. rocznicy urodzin Jana Heweliusza Poczta Polska wyemitowała znaczek o nominale 3 zł, na którym przedstawiono podobiznę astronoma. Na przywieszce umieszczono fragment ryciny z pracy „Mercurius in sole visus Gedani”, ilustrującej zaćmienie Słońca (rys. 29). Autorem znaczka jest Maciej Jędrzyk.

Emisji znaczka towarzyszyła koperta pierwszego dnia obiegu z ilustracją fragmentu panoramy Gdańska i obserwatorium Heweliusza według ryciny w „Machina Coelestis” (fot. 11 w „Piśmie PG” nr 2/2014) oraz datownikiem z rysunkiem sekstantu (fot. 30).

W 2012 r. w Mennicy Polskiej został wybitý srebrny numizmat z Janem Heweliuszem z serii „Sławni Polacy” (fot. 31). Autorem projektu jest Robert Kotowicz. Średnica numizmatu wynosi 32 mm, nakład 5555 sztuk.

W lipcu 2013 r. Poczta Polska wprowadziła do obiegu znaczek pocztowy o nominale 4,55 zł, na którym przedstawiono drugiego polskiego satelitę BRITE-PL. Na bloku, którego elementem jest znaczek, znajduje się nazwa satelity „Heweliusz”. ■